

A MAGYARORSZÁGI KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK IDEGEN FORRÁSBÓL TÖRTÉNŐ FINANSZÍROZÁSI GYAKORLATA

BARANYI ARANKA¹ – JURKÓ GYULA²

¹PhD, egyetemi docens, intézetigazgató, Eszterházy Károly Egyetem,
Üzleti Tudományok Intézete, Pénzügyi és Számviteli Tanszék
e-mail: baranyi.aranka@uni-eszterhazy.hu

²MA-hallgató, Eszterházy Károly Egyetem, Üzleti Tudományok Intézete,
Pénzügyi és Számviteli Tanszék
e-mail: jurko.gyula@gmail.com

A magyarországi vállalkozások az elmúlt években a Magyar Nemzeti Bank által közvetített kedvezményes kamatozású hitelek közül választhattak, ezek a források napjainkban kiegészítésre kerültek, és akár már lízing finanszírozás terén is felhasználhatóvá válnak. A vállalati szektor pénzügyi döntéseiben több tényező játszik szerepet egyidejűleg, illetve meghatározó a könyvelő személye. Kutatásunkban harminc vállalkozást kérdeztünk meg többek között arról, hogyan látják saját pénzügyi helyzetüket, mi az, ami a működés során a legkevésbé teljesül.

Kulcsszavak: KKV, vállalkozás, finanszírozás, hitel

ABSTRACT

In recent years the Hungarian enterprises have been able to choose loans at preferential interest rates offered by the National Bank of Hungary. These sources have been supplemented by now and can even be used in license financing. Several factors play a role in the financial decisions of the corporate sector simultaneously and the figure of the accountant is decisive. In our research thirty enterprises have been surveyed and asked among other things about how they see their financial situation and what is least fulfilled during their work.

Keywords: SME, enterprise, financing, credit

BEVEZETÉS

Az általunk választott téma a magyarországi kis- és középvállalkozások külső finanszírozási alternatíváit hivatott bemutatni. A magyar gazdaság fejlődésében kiemelt jelentőséggel bír a kis- és középvállalkozások fejlesztése, működésük elősegítése. A vállalkozás saját forrásán kívül amennyiben fejleszteni, beruházni szeretne, gyakran külső forrásra szorul. A vállalkozások kezdeti életszakaszában a barátoktól ismerősöktől és rokonoktól kapott külső forrást viszonylag gyorsan „kinövik” és nagyobb összegű forrást elsősorban pénz-

ügyi piacokról remélhetnek. A felmérések azt bizonyítják, hogy a legtöbb esetben a bankok azok az intézmények, akik finanszírozási lehetőségként alternatívát tudnak kínálni a kkv-szektor szereplőinek. A hitelkeresletet az állam központilag segítheti, ösztönözheti, így kiemelhető a Magyar Nemzeti Bank Növekedési Hitelprogramja (a továbbiakban NHP). Nem csupán a kkv-szektonak, de a pénzügyi szektornak is kihívásokkal teli időszak a vállalkozások megfelelő hitelekkel történő ellátása a kockázatok azonosítása mellett (Széles 2016). Kutatásunkban bemutatásra

kerül a hazai vállalkozások hitelállományának összetétele, szerkezete. Az NHP mellett számos lehetőség kínálkozik forrásbevonásra, röviden ezek is bemutatásra kerülnek, különösen a lízing és faktorálás. Kutatásunkat egy a kkv-k körében végzett primer kutatással zárjuk, melyet 2019 elején fejeztünk be.

A VÁLLALKOZÁS FOGALMA, CÉLJA, VÁLLALKOZÁSI FORMÁK

A vállalkozás olyan gazdasági egység, amelyik saját nevében, saját felelősségére üzletszerű tevékenységet folytat, a piaci szereplőktől tevékenységében és tulajdonában elkülönül, de a piac által azokkal kapcsolatban van, nyereség elérésére törekszik, és ennek érdekében kockázatot vállal. Azt a szervezeti keretet, melyben a vállalkozást folytatják, vállalatnak nevezzük. Vállalatalapításhoz két alapvető tényezőre van szükség: befektetésre alkalmas tőkére, illetve kielégítésre váró fogyasztói igényre (Chikán, 2008).

Az üzleti vállalkozás olyan emberi tevékenység, amelynek alapvető célja, a fogyasztói igények kielégítése nyereség elérésével. A vállalatalapításnak számos motivációja lehet. A nyereségszerzés és vagyongyarapítás mint legfontosabb célok mellett a foglalkoztatás, a keresletkielégítés és szociális szempontok egyaránt szerepelhetnek az okok között. A vállalkozás különböző vállalkozási formák keretében mehet végbe. A vállalkozás mérete függ az árbevétel, illetve a vagyon nagyságától, valamint a foglalkoztatottak számától, ennek összefoglalását mutatja az alábbi táblázat.

1. táblázat. A kis- és középvállalkozások meghatározása

Méret	Létszám (fő)	Éves nettó árbevétel maximuma	Mérlegfőösszeg
Mikro	0-9	és 2 millió euró	vagy 2 millió euró
Kis	10-49	és 10 millió euró	vagy 10 millió euró
Közép	50-249	és 50 millió euró	vagy 43 millió euró

Forrás: saját szerkesztés a 2004. évi XXXIV. törvény alapján

A magyarországi vállalkozások 99,8%-a a kis és középvállalkozások körébe tartozik, nem mutatva ezzel jelentősebb eltérést az Európai Unió átlagához képest.

2. táblázat. Társas vállalkozások főbb mutatószámainak alakulása az EU-ban és Magyarországon 2017-ben

Megnevezés	Váll. sz. Menny.	Mao. Arány	EU Arány	Fogl. sz. Menny.	Mao. Arány	EU Arány
Mikrovállalkozások	687882	94,0%	92,4%	1092966	35,9%	29,5%
Kisvállalkozások	30491	5,0%	6,3%	577526	19,0%	20,7%
Középvállalkozások	5026	0,8%	1,1%	496746	16,3%	17,4%
kkv-k	723399	99,8%	99,8%	2167238	71,2%	67,6%
Nagyvállalkozások	994	0,2%	0,2%	875645	28,8%	32,4%
Összesen	724393	100,0%	100,0%	3042883	100,0%	100,0%

Forrás: saját szerkesztés a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatbázisa alapján

A magyar gazdaság fejlődésében kiemelt jelentőséggel bír a kis- és középvállalkozások fejlesztése, működésük elősegítése, hiszen mind a foglalkoztatásban, mind a GDP

előállításában, eltérő súllyal ugyan, de meghatározó szerepet játszanak. Magyarországon a vállalkozások 99,8%-a kkv-körbe tartozik (EU:99,8%), ők foglalkoztatják az alkalmazottak 71,2%-át (EU:67,6%), és állítják elő a bruttó hozzáadott érték (GVA) 54,6%-át (EU:56,8%).

Bár a hazai kkv-szektor arányai és a vállalkozásméret szerinti szegmensek részesedései nagymértékben hasonlítanak az uniós átlaghoz, azért néhány lényeges különbség is észrevehető. Magyarországon a vállalkozások száma a mikrovállalkozások mérete felé van eltolódva (94,0% Magyarország, 92,4% EU), és emiatt különösen a kisvállalkozások szegmensének az aránya kisebb, mint az EU átlaga (5,0% Magyarország, 6,3% EU). A foglalkoztatást illetően még inkább hangsúlyos az eltolódás a mikrovállalkozások irányába. Ezek igen nagy arányát nálunk részben a hozzávetőlegesen 50%-os súlyt képviselő egyéni vállalkozói kör magyarázza. A bruttó hozzáadott érték tekintetében ugyanakkor a – gazdasági fejlettségbeli különbség miatt – a magyar mikro- és kisvállalati szegmens alacsonyabb részesedést képvisel az uniós átlagnál. Működő vállalkozásnak tekintjük azt a vállalkozást, melynek az adott év folyamán volt árbevétele vagy foglalkoztatottja (Dupcsák 2016).

A VÁLLALKOZÁS VAGYONA, TŐKÉJE

A vagyon nem más, mint a működéshez szükséges és rendelkezésre álló anyagi és nem anyagi javak összessége. A vagyon tömege és összetétele nem állandó, a gazdálkodás függvényében növekedhet vagy csökkenhet. Minden vállalkozásnak, bármilyen típusú tevékenységet folytat, tőkére van szüksége. A tőke megszerzése szempontjából megkülönböztetünk olyan forrásokat, amelyeket a vállalkozás maga hoz létre, és olyanokat, amelyeket a piacon szerez meg (Tétényi 2001). Ennek alapján beszélhetünk belső és külső finanszírozásról. A belső finanszírozást önfinanszí-

rozásnak is nevezik, ilyenkor a vállalkozás önmaga termeli ki a működéséhez szükséges forrásokat. Egy vállalat megítélésében fontos szerepet játszik az idegen és a saját tőke aránya. Ez az arányszám a vállalkozás eladósodottságának a mértékét mutatja, illetve azt, hogy a saját forrás a kötelezettségek hány százalékát fedezi. Törekedni kell arra, hogy a mutató tartósan jóval 1 alatti értéket mutasson. Tehát a vállalat pénzügyi megítélése szempontjából nem elhanyagolható, hogy mekkora nagyságú saját tőkével rendelkezik. Minél nagyobb a saját tőkerész, annál versenyképesebb a vállalkozás.

A VÁLLALKOZÁS FINANSZÍROZÁSA

A vállalkozás tevékenységének elvégzéséhez szükséges pénzforrások meghatározását, illetve biztosítását nevezzük finanszírozásnak. A finanszírozás pénzellátást jelent, melynek zavartalansága teszi lehetővé adott vállalkozás likvid működését. A finanszírozás fő célja a rendelkezésre álló pénzeszközöknek a termelési folyamathoz történő célszerű hozzárendelése annak érdekében, hogy azok gyors megtérülése révén minél nagyobb nyereséget lehessen elérni.

A vállalkozásfinanszírozás alapvető formái:

1. Belső finanszírozás (belülről szerzett tőke): a vállalat belső folyamataiból származó források.

- Forgalmi bevételekből történő finanszírozás. A folyamatos működéshez szükséges pénzkidadások fedezetének az árbevételen keresztül történő realizálódását jelenti. A vállalkozás így az árbevételen keresztül olyan forráshoz juthat, amellyel szemben nem merült fel tényleges kiadása (pl. az amortizációs bevétel).
- Tartalékolásból történő finanszírozás. A vállalkozások az egyes években előállított adózott eredményüket kifizethetik osztalékként, de dönthetnek úgy is,

hogy a tulajdonosok tartalékba helyezik, tőkésítik (tőketartalék).

- Az eredmény visszaforgatása révén megvalósuló finanszírozás. A visszatartott nyereségből történő finanszírozást önfinszírozásnak is szokták nevezni. A belülről származó (belső) finanszírozás és az önfinszírozás tehát nem szinonimák, mivel az önfinszírozás szűkebb fogalom.
- Az egyéb lehetőségek útján megszerezhető források felhasználásával (pl. vállalati eszközök értékesítése).
- A saját tőkével történő finanszírozásnak számos előnye van, azonnal rendelkezésre áll, nem terheli visszafizetési kötelezettség, nem terhelik tranzakciós költségek. A hátránya az, hogy lassítja a vállalkozás növekedési ütemét.

2. Külső finanszírozás: a vállalkozás a pénzügyi piacok bevonásával növeli forrásállományát.

- Részesedésfinanszírozás. Azt jelenti, hogy a vállalkozásba újabb tulajdonosokat, befektetőket vonnak be, akik pótlólagosan tőkét juttatnak a cégnek. A saját tőke alapú finanszírozás a vállalkozás számára egy lejárat nélküli, kamat- és tőke visszafizetési kötelezettségmentes forrást biztosít. A saját tőkeállományt növeli (Csubák 2003).
- Idegenfinanszírozás. Az idegenfinanszírozás (hitel igénybevétele, kötvénykibocsátás) esetén a tőkét juttatók tulajdonosi igényekkel nem léphetnek fel, a tőkét ideiglenesen bocsátják a vállalkozás rendelkezésére, cserébe viszont igényt tarthatnak kamatfizetésre vagy egyéb teljesítésekre. Általában az összes lehetséges forrás közül a hitel költsége a legmagasabb (Csubák 2003).

A külső finanszírozási források lehetnek:

- rövid lejáratú idegen források, mint a rövid lejáratú bankhitelek, szállítói hite-

lek, váltó leszámítolás, faktoring ügylet, akkreditív,

- hosszú lejáratú idegen források, mint a hosszú lejáratú bankhitelek, lízing, kötvénykibocsátás.

A vállalatoknak az alapításkor és működésük során számos pénzügyi döntést kell meghozniuk. Ezen döntéseket két fő csoportba tudjuk sorolni: befektetési döntések és finanszírozási döntések. A befektetési döntések a vállalkozások eszközeinek nagyságát és összetételét alakítják. A finanszírozási döntések eredményeként alakul ki és módosul a vállalkozások vagyonstruktúrája, pénzügyi szerkezete, illetve a tőkeszerkezete. A pénzügyi szerkezet fogalmán a vállalat forrásszerkezetét értjük, nevezetesen a saját tőke, a hosszú és rövid lejáratú kötelezettségek arányát.

A FINANSZÍROZÁS TERVEZÉSE, FINANSZÍROZÁSI STRATÉGIÁK

Ahhoz, hogy egy vállalat a piacon versenyképes és sikeres legyen, elengedhetetlen a pénzügyi folyamatok tudatos, tervszerű vezérlése. A gazdálkodási folyamatok finanszírozási tervezésénél a vállalkozások stratégiai elemeket is érvényesítenek. A finanszírozási terv a vállalati pénzügyi terv része, és különböző időtávokra készülhet. A vállalatfinanszírozás összetett, bonyolult és sok bizonytalansági tényezőt tartalmazó tevékenység. Fokozott mértékben van szükség a körültekintő tervezésre, az előirányzatok teljesítésére, figyelemmel kísérésére, a tervek teljesítésének folyamatos és utólagos elemzésére. A finanszírozással szemben támasztott legalapvetőbb követelmény, hogy hozzá kell járulnia a legfontosabb vállalati célkitűzések eléréséhez. Nagyon fontos, hogy a tervezés alapos és jól átgondolt legyen. Pontosan meg kell fogalmazni, hogy mit szeretne a vállalkozás finanszírozni, illetve milyen típusú forrásból. A finanszírozás tervezése történhet középtávra, egy évre és rövidebb időtartamra

(negyedév, hónap). A finanszírozási tervezés központi művelete az éves terv összeállítása. Az adott vállalkozás a tőkeszükségletét tartós és rövid lejáratú forrásokkal tudja kielégíteni. Az illeszkedés elve alapján, azaz attól függően, hogy vállalkozások kötelezettségeinek időbeli lejáratára mennyire van összhangban az eszközök megtérülési idejével, három eltérő finanszírozási stratégia különböztethető meg (Illés 2009).

- *Óvatos vagy konzervatív finanszírozási stratégia.* Fokozott óvatosság jellemzi. Az eszközök nagyobb hányadát finanszírozás tartós forrásokkal, mint amekkorát az eszközök megtérülési idő szerinti struktúrája megkövetelne. Ilyenkor a rövid lejáratú eszközök egy részét is tartós forrásból, azaz saját tőkéből és hosszú lejáratú kötelezettségekből biztosítják. Előnye a biztonság és a hitelezőktől való minimális függőség. Hátránya a költségesebb finanszírozási szerkezet.
- *Szolid finanszírozási stratégia.* Lényege, hogy a vállalkozásokban a források lejáratára és az eszközök megtérülési struktúrája pontosan megegyezik. Ilyenkor a tartós eszközök finanszírozása tartós forrásból, a rövid lejáratú eszközök pénzellátása átmeneti forrásból valósul meg.
- *Agresszív finanszírozási stratégia.* Fő jellemzője, hogy a vállalkozás eszközeinek finanszírozásában kevesebb a tartós forrás, mint amennyit az eszközök megtérülési struktúrája megkövetelne. Ekkor a tartósan lekötött eszközök egy részét is rövid lejáratú forrásokkal finanszírozzák. Előnye, hogy ez a legolcsóbb finanszírozási szerkezet, hátránya, hogy nagyon kockázatos. Alkalmazása fegyelmezett, operatív pénzügyi tevékenységet igényel.

A finanszírozási stratégiák közötti választás mindenkor a vállalkozás önálló döntése, de ezt jelentősen alakítják a költségek, a kockázat és a likviditás igénye.

KKV-K FINANSZÍROZÁSI SAJÁTOSSÁGAI

A vállalati életciklus szakaszai szerint a kkv-kat öt különböző csoportba sorolhatjuk: az alapítás, az indulás, a gyors növekedés, az érettség és a hanyatlás szakaszában lévő vállalkozásokra. Minden szakasznak megvan a sajátos jellege, egyedi problémái és finanszírozási gondjai. A vállalkozások pénzsükséglete más és más célokhoz kapcsolódnak a különböző szakaszokban. Általánosságban jellemző, hogy új, induló vállalkozások nem számíthatnak a kereskedelmi bankoktól hitelre.

A vállalkozásokban nagyon sok okból léphet fel pénzsükséglet, ami lehet tartós vagy átmeneti (például: lejárt tartozás rendezése, árubeszerzés vagy új termék bevezetése).

Amellett, hogy a hitelintézetek túl kockázatosnak ítélik meg a kis- és középvállalatokat, a következőkben felsorolt sajátosságok is nehezítették a hitelhez való hozzájutásukat:

- A kis- és középvállalkozásokra jellemző az alacsony saját tőkével való ellátottság, ami a vállalkozás pénzügyi megítélése szempontjából igen jelentős.
- A gyenge tőkeerejük miatt nem vállalnak magasabb kockázatot, ugyanis a bevételek ingadozását vagy esetleges elmaradását nem tudnák áthidalni. Ritkán foglalkoznak olyan tevékenységgel, amely éveken át nem termel nyereséget, illetve a kezdeti beruházások csak hosszú távon térülnek meg.
- Legtöbb esetben gondot okoz a folyamatos fizetőképesség (likviditás) fenntartása. Gyakran olyan vállalatok is likviditási problémákkal küzdenek, amelyek gazdálkodásával nincs probléma. Ennek különböző okai lehetnek: gyenge alkupozíció a nagyvállalatokkal szemben; nem jutnak szállítói hitelhez, de gyakran csak úgy tudja termékét vagy szolgáltatását eladni, ha szállítói hitelt biztosít.
- A hitel igénylésével és bevonásával együtt járó tranzakciós költségek magasak. Tran-

zakciós költségeknek a finanszírozáshoz kapcsolódó költségeket nevezzük, melyeket a bankok vagy beépítenek a hitelkamatba vagy külön költségként számítják fel.

- A transzparencia hiánya, ami azt jelenti, hogy a tevékenységük nem minden esetben világos, áttekinthető.
- Nem minden esetben rendelkeznek megfelelő fedezettel (Széles 2010).

TÁMOGATOTT HITELEK

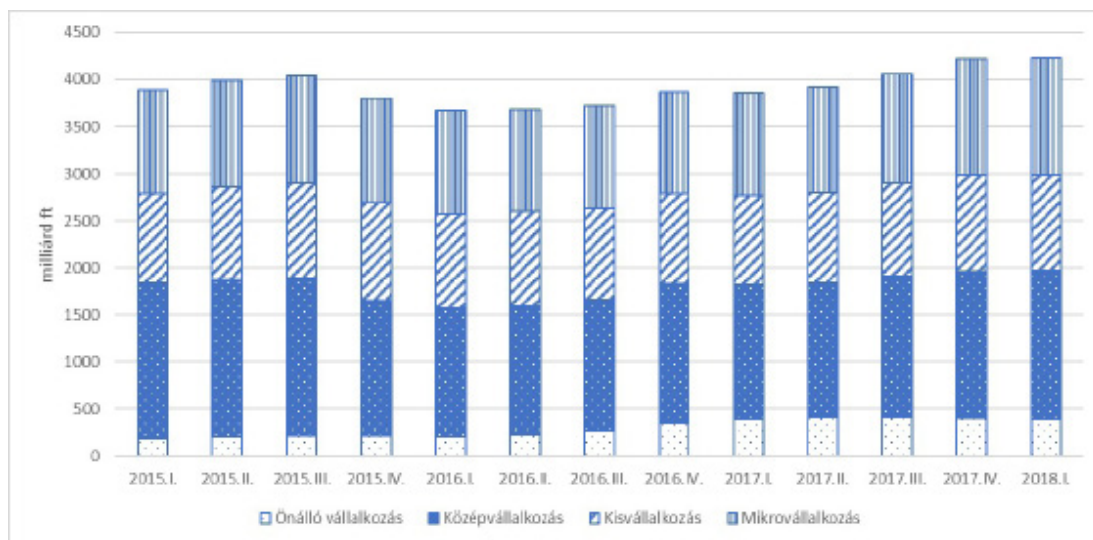
A kereskedelmi bankok támogatott finanszírozási konstrukciókkal is segítik a vállalkozásokat forráshoz jutni. Refinanszírozott hitel esetén a bank nem a saját forrását, hanem valamely más pénzügyi intézménytől kapott forrást továbbítja a végső felhasználó felé. A programok előnye a vállalkozások számára, hogy a piaci kamatnál alacsonyabban juthatnak hitelhez, és a hitelekre vállalt állami garancia miatt az induló vállalkozások is hitelhez juthatnak. Az alábbi ábrán a kkv hitelállomány nagyságát lehet megtekinteni.

„igen nehezen indult el a banki hitelezés. A válság hatására jelentősen visszaesett a lakossági fogyasztás és a beruházások száma egyaránt. A bankhitelek drágák és szinte elérhetetlenek lettek a kis- és középvállalkozások számára. A bankok jövedelemteremtő képességét szintén negatívan érintette a 2010-ben bevezetett bankadó, a 2011-ben bevezetett fix árfolyamú végtörlesztés lehetősége a devizahittel rendelkező lakosság számára, valamint a 2012-ben bevezetett tranzakciós illeték (Csubák-Fejes 2014). A hitelkínálat élenkítésében és a hitelkereslet fokozásában az alábbi programok elindítása jelentős változást eredményezett.

MFB VÁLLALKOZÁSFINANSZÍROZÁSI PROGRAM

A Magyar Fejlesztési Bank által refinanszírozott hitel infrastruktúra és technológiai fejlesztések támogatására szolgál. A program kiemelt célja a mikro-, kis- és középvállalkozások foglalkoztatásban betöltött szerepének növeléséhez, innovációs és beszállítói tevékenységének erősítéséhez, környezetvédelmi,

1. ábra. A kkv hitelállomány összetétele méret szerint

Forrás: saját szerkesztés a MNB adatai alapján 2018

A 2007-ben kirobbant pénzügyi, gazdasági válság hatására a pénzügyi piacok “kiszárad-

vidékfejlesztési és egészségügyi eruházásaihoz kedvezményes kamatozású

hitel és lízing nyújtása, továbbá fejlesztési és beruházási tárgyú pályázatokhoz – különösen az Új Széchenyi Terv pályázataihoz kapcsolódóan – kiegészítő forrás biztosítása. A program által nyert forrás felhasználható tárgyi eszköz vásárláshoz, beszerzéséhez, fejlesztéséhez, beruházásához, valamint az ezekhez közvetlenül kapcsolódó szabadalmi jog, licenc, technikai tudás (immateriális javak) megvásárlásához. A program előnye, hogy más pályázatokon elnyert támogatással együtt is felhasználható, már megkezdett beruházás is finanszírozható belőle, kezdő vállalkozások is igényelhetik.

ÚJ MAGYARORSZÁG AGRÁRFEJLESZTÉSI HITELPROGRAM

A program célja a mezőgazdaság versenyképességét, a jó minőségű termékek előállítását, energiatakarékos módszerek alkalmazását, az innovációt elősegítő beruházásokhoz kedvezményes forrás biztosítása. Továbbá kiegészítő forrásként felhasználható más pályázatokhoz, különösen az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program pályázataihoz kapcsolódóan. A hitelt igényelhetik mezőgazdasági termékek elsődleges előállításával foglalkozó magyarországi székhellyel, vagy az Európai Gazdasági Térség területén székhellyel és Magyarországon fiókteleppel rendelkező mikro-, kis- és középvállalkozások. Továbbá fiatal mezőgazdasági termelők, akik 40 év alattiak, és első alkalommal kezdenek gazdálkodni, megfelelő szakmai végzettséggel és üzleti tervvel rendelkeznek. Továbbá termőföld vásárlására jogosult belöldi természetes személy, aki mezőgazdasággal foglalkozik. A forrás felhasználható például mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó ingatlan építése, megvásárlása, korszerűsítése, felújítása, illetve új gépek, berendezések, felszerelések vásárlására.

MNB NÖVEKEDÉSI HITELPROGRAM

A programot a Magyar Nemzeti Bank 2013. június 1-jén indította el. A program célja

a kis- és középvállalkozások hitelezésében megfigyelt zavarok enyhítése, a pénzügyi stabilitás megerősítése, az ország külső sérülékenységének csökkentése. A program három pillérből áll. Az I. pillér keretében a jegybank kedvezményes kamatozású refinanszírozási hitelt nyújt a hitelintézetnek, amely tovább hitelezi a kkv-nak. A tőkét a jegybank állja, viszont a kockázatot a hitelintézetnek kell vállalnia. A program keretében nyújtott kedvezményes jegybanki finanszírozás a hitellel már rendelkező vállalatok finanszírozási költségeit csökkenti, illetve lehetővé teszi olyan projektek megvalósítását, melyek elindítását a magas finanszírozási költség eddig akadályozta. A mérséklődő adósságszolgálati terhek miatt lassul a banki hitelállomány minőségének romlása, így a program a hitelintézetek mérlegpozícióján keresztül a hitelezési képességet is javíthatja.

Az I. pillér keretében kapott kölcsön kizárólag beruházásra, forgóeszköz-finanszírozásra, EU-s támogatás önrészéhez és előfinanszírozásához, illetve az eredetileg ilyen célra folyósított kkv-kölcsön vagy pénzügyi lízing kiváltására volt használható.

A program II. pillére egyrészt a deviza alapú finanszírozás arányának csökkentését, másrészt az eredetileg beruházásra, forgóeszköz-finanszírozásra, EU-s támogatás előfinanszírozására felvett forint kölcsön vagy pénzügyi lízing kiváltásával a vállalkozások finanszírozási költségeinek mérséklését kívánta elérni.

A Magyar Nemzeti Bank a Növekedési Hitelprogram I. és II. pillérének keretében 0%-os kamatozású, legfeljebb 10 éves futamidejű refinanszírozási hitelt nyújtott a programban részt vevő hitelintézetek számára. A bank köteles ellenőrizni, hogy az igénylés céljának megfelelően került-e a forrás felhasználásra. Illetve az MNB részére a program keretében nyújtott kkv-hitelekről folyamatosan adatokat kell szolgáltatnia. A hitel költségvonzata igen

kedvező, maximum évi 2,5%, ami tartalmazza a kamatot és az egyéb banki költségeket egyaránt.

A 2013 júniusi indulás óta közel 40 000 mikro-, kis- és középvállalkozás jutott kedvező finanszírozáshoz több mint 2800 mrd forint összegben. A program III. pillére 2019 elején elindult fix 2,5%-os kamattal, 1000 mrd forintos keretösszeggel. A hitelt igénybe vevőnek fontos tudnia azt, hogy a teljes futamidő alatt, rendszeres időközönként (általában évente) a bank köteles ellenőrizni a hitel tárgyának meglétét, rendelkezésszerű üzemeltetését, és erről riportálnia köteles a jegybank felé (<https://www.mnb.hu/mone-taris-politika/novekedesi-hitelprogram-nhp>).

BANKGARANCIA

A bankok bankgarancia nyújtásával is segíteni tudják a vállalkozásokat, ezáltal biztosítva, hogy teljesíteni tudják szerződésben vállalt kötelezettségüket. A bankgarancia a bank fizetési kötelezettségvállalása arra az esetre, ha az ügyfél nem vagy nem megfelelően teljesíti valamelyik szerződésben meghatározott kötelezettségét.

A bankgaranciában vállalt kötelezettségek alapján két típusát különböztetjük meg:

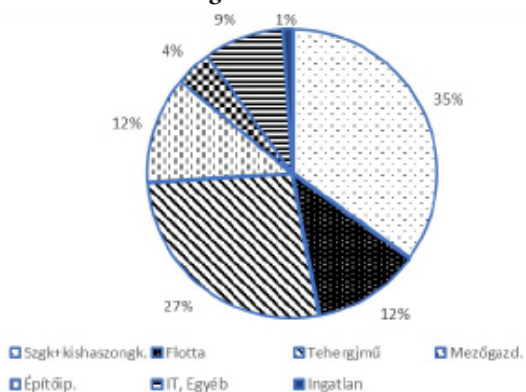
- *feltétel nélküli bankgarancia*, amely első felszólításra teljesíti a fizetési kötelezettségét;
- *feltételhez kötött bankgarancia*, amely valamilyen feltételhez, leggyakrabban bizonyos okmány benyújtásához köti fizetési teljesítését. A leggyakoribb esetekben valamilyen pályázaton induló vállalkozás veszi igénybe ezt a szolgáltatást, mert sok esetben a pályázaton való indulás feltétele lehet a bankgarancia megléte.

A bankgarancia típusa szerint létezik fizetési, előleg-visszafizetési, teljesítési, ajánlati, szavatossági, jótállási, garanciális visszatartási, vám és jövedéki.

A bankgarancia igénybevételének a legnagyobb előnye, hogy a vállalkozásnak nem kell a szabad pénzeszközeit lekötönnie. A bank és a vállalkozás között egy úgynevezett bankgaranciaszerződés

jön létre, amelyben rögzítik a bankgarancia érvényességének a lejáratát, összegét és egyéb feltételeit. A bank a garancia nyújtásáért meghatározott összegű garanciadíjat és jutalékot számol fel. A garancia egy eredeti példányban készül, melyet a kedvezményezett a garancia futamideje alatt bármikor benyújthat a kibocsátó bankhoz beváltásra. A garancia beváltása esetén a kibocsátó bank köteles a garancia értékét 48 órán belül kifizetni, melyet onnantól kezdve hitelként tart nyilván és kezel az ügyfelével szemben (<https://garantiqa.hu>). Magyarországon legközismertebb finanszírozási forma a kkv-k körében leginkább a hitelek. A hitel előnye, hogy viszonylag gyorsan szolgálja a vállalkozás céljait legyen az rövid vagy hosszú távú. A vállalkozások sok esetben a kapott hiteleket szabadon felhasználhatják. Az új kkv élénkítő konstrukciók jól kiszámíthatók alacsony kamatozásúak. Azonban fontos megemlítenünk, hogy a vállalkozásoknak jelentős fedezettel kell rendelkezniük, amennyiben hitelt szeretnének igénybe venni működésükhöz. 2018 végén mintegy 4000 milliárd forintnak megfelelő hitelállománnyal rendelkezett a magyar vállalati szektor. A hitelek mellett a finanszírozás során az eszközfinanszírozásban kiemelt szerepet kap a lízing, melynek adózási számviteli elszámolásának szabályai kedvező finanszírozási alternatívát jelenthet a vállalkozások számára.

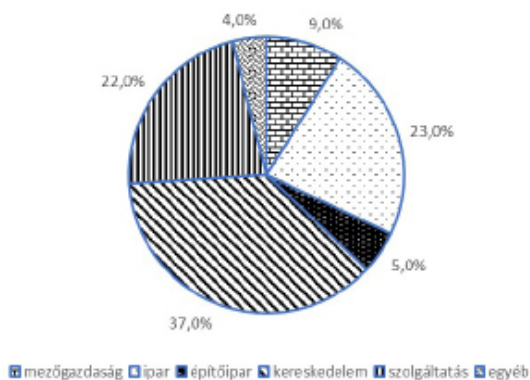
2. ábra. A lízingpiac szerkezete eszközkategóriánként 2018-ban

Forrás: saját szerkesztés a Magyar Lizingszövetség adatai alapján, adatok letöltése: <http://lizingszovetseg.hu/hasznos/elemezsek> 2019.03.09.

A lízing keretében finanszírozott eszközállomány mintegy 300 milliárd forint összeget tett ki 2018-ban. Az elmúlt években folyamatos bővülést mutat a magyar piac, elsősorban tehergépjármű, egyéb gépek, berendezések vonatkozásában. A lízing lényegében egy áruban nyújtott kölcsönnek felel meg, melynek során nem kell külön fedezettel rendelkeznie a vállalkozásnak. A lízing mellet a vállalkozásfinanszírozás mások alternatív megoldása lehet a faktorálás. A követelés eladása a kezdő vállalkozások részére is megoldást jelenthet a pénzügyi forrásokat illetően, ugyanis a faktor cég nem az eladó, hanem a vevő fizető készségére és képességére kíváncsi. a magyar faktor piac nagyságrendjét tekintve mintegy 2100 milliárd forintra tehető. A faktorálásban részt vevő ügyletek száma meghaladta 2018-ban a 3500 darabot.

3. ábra. Faktoriügyletek összetétele Magyarországon 2018-ban

Forrás: saját szerkesztés a Magyar Faktoring Szövetség adatai alapján, adatok letöltése: <http://www.faktoringszovetseg.hu/html/statisztika.html> 2019.03.10

VEZETŐI KOMPETENCIÁK, A KÉRDŐÍV EREDMÉNYEI

A pénzügyi ismeretek és jártasságok tekintetében a kkv-k gyakran olyanok, mint a háztartások. Az elmúlt évek alatt sokat fejlődtek, de még mindig kisebbségben vannak azok a cégek, akik megfelelő szakembert alkalmaznak vagy megfelelő forrásból szereznek információt a cégeik pénzügyeivel kapcsolatban.

Többségük az információk hiányában nem tudatosan és megalapozottan, inkább ad-hoc módon, egy-egy impulzus hatására cselekszik. A vállalkozások fejlődési lehetőségeihez, mint a beruházásokhoz, fejlesztésekhez, bővítésekhez szükséges források ezáltal nem, vagy nem megfelelő formában érhetők csak el számukra.

A kkv-knál méretükből adódóan – főleg a mikrovállalkozások esetén – kevesebb a lehetőség pénzügyi szakemberek alkalmazására, tanácsadók igénybevételére. Itt kiemelkedő szerepe van a cégvezetőnek – aki gyakran egyben tulajdonos is – tudatos, tervezett és megfelelő információk és források alapján meghozott pénzügyi döntéseinek.

A kis- és középvállalkozások esetében már gyakoribb a pénzügyi munkakör jelenléte, illetve a tanácsadó cég igénybevétele. A mikrocégekhez képesti „nagyságuk” miatt azonban nagyobb és komplexebb pénzügyi döntéseket is meg kell hozniuk. Itt már elengedhetetlen egy olyan vezető, aki megfelelő szakmai kompetenciákkal rendelkezik és folyamatosan követi az aktuális lehetőségeket cége számára. Ezen cégeknél a vezetés és a tulajdonosi kör gyakran elkülönül, így fontos a tulajdonosok ezirányú magatartása is.

A fentiekben túl kíváncsiak voltunk néhány, a gyakorlati tapasztalatom alapján felállított hipotézisre. A kutatásunk célja annak a feltárása volt, hogy a vállalkozások döntéshozói milyen nehézségekkel állnak jelenleg szemben, terveznek-e finanszírozást igénybe venni, ez hogyan fogja segíteni a vállalkozást, illetve milyen információk és attitűdök alapján cselekednek és hoznak döntéseket. A kérdőívek vállalkozásokhoz eljuttatása online megkérdezés formájában történt, számítógéppel támogatott önkitöltős kérdőív alapján. A kérdőívek kitöltése 2018 novembere és 2019 márciusa között történt. A kutatásminta sokaságában 30 értékelhető kérdőív szerepel.

A kérdőív első 7 kérdése a vállalkozás általános adataira (úm. méret, foglalkoztatottak száma,

ágazat) kérdez rá. A második rész 6 kérdést tartalmaz a vállalkozás pénzügyi helyzetére és a tervezett finanszírozásra vonatkozóan, míg az utolsó rész 3 kérdéscsoporton keresztül az információforrásokat és attitűdöket vizsgálja.

Hipotézis 1: A vidéki mikro- és kisvállalkozások hosszabb ideig működnek, jellemzően a hosszú távú növekedés és munkahelyteremtés a fő céljuk. A „fővárosi és főváros közeli” vállalkozások a rövid távú, hirtelen adódó üzleti lehetőségek miatt inkább rövid életűek, az adódó lehetőség befejeztével gyakran a tevékenységük is megszűnik.

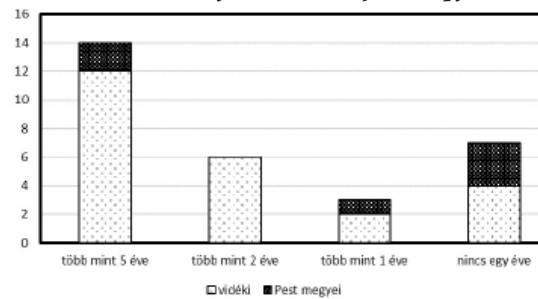
Hipotézis 2: A mikro- és kisvállalkozások esetén a cég vezetői/tulajdonosai kevésbé foglalkoznak, készülnek fel tudatosan egy jövőbeni banki finanszírozás feltételeinek a megfelelésére, mely miatt egyáltalán nem, vagy nem olyan finanszírozáshoz jutnak hozzá, mely az adott hitelcélhoz a legmegfelelőbb.

Hipotézis 3: A mikro- és kisvállalkozások nem fordítanak kellő energiát a megfelelő pénzügyi döntésekhez szükséges információk megszerzésére és összegyűjtésére, az információk beszerzésénél a könyvelőre, ismerősökre, internetre hagyatkoznak.

A VIZSGÁLAT FŐBB EREDMÉNYEI

A cégek székhely szerint az alábbi eloszlást mutatják: a vállalatok 20%-a folytat üzleti tevékenységet Pest megyében, míg a vidéki régiókban 80% a kutatásban részt vevő cégek aránya. A válaszadók eloszlása azt mutatja, hogy a kérdőív kitöltésére dominánsan a vidéki vezetők vállalkoztak. Az értékelhető kérdőívet visszaküldő vállalkozások több mint fele (57%) kft., 27%-ot képviselnek az egyéni vállalkozók, 13%-ot a betéti társaságok, és csupán 3% a részvénytársaság aránya. A kérdőívet kitöltő vállalkozások válaszai szerint: kezdő vállalkozás a vidéki székhelyű cégek 57%-a, a Pest megyei cégek 43%-ával szemben; a több mint 1 éve működő vállalkozásoknál ez az arány 66–34%; a több mint 2 éve működőeknél 100–0%; és a több mint 5 éve működőeknél 86–14% lett.

4. ábra. Vállalkozások megoszlása a működési idejük és székhelyük alapján

Forrás: saját szerkesztés, kérdőív alapján N=30

Az első feltevésünk igaznak bizonyult, de a minta sokasága miatt hosszú távú következtetést azért nem vonnánk le. Mindenesetre a banki finanszírozás igénylésekor fontos tisztában lenni azzal, hogy a bank a vállalkozás minősítésekor hangsúlyosan veszi figyelembe a vállalkozás működési múltját, így minnél hosszabb eredményes időszakokkal rendelkezik, annál kedvezőbb eredményre számíthat. A kérdőív középső része a vállalkozás tervezett finanszírozása mellett azt vizsgálta, hogy a mindennapos életében előforduló úgynevezett megfelelési kategóriákat nehézségi szempontból hogyan értékeli a cég vezetése. Ezek olyan kategóriák, amelyeket a banki a hitelbírálat folyamatában alaposan megvizsgál. Az eredmények átlagosan a 3. és 4. érték között mozognak, nincs nagyobb kilengés. Mégis beszédesek a számok ate tekintetben, hogy ha a két érték közötti elhelyezkedésüket vizsgáljuk. Elmondható, hogy a likviditás fenntartása, a megfelelő árbevétel realizálása, a megtakarítás, a tevékenység eredményessége és a saját eszközökkel való ellátottság igenis nehézséget okoz a kérdőívet kitöltők körében. Márpedig ezen kategóriák nehézkes teljesítése, fenntartása a banki finanszírozáshoz való hozzájutást is nagyban megnehezíti. A kérdőív kitöltésekor kapott válaszok alapján a felmérés idején ezen kategóriák a kitöltők körében inkább nehézséget okoztak, ezért elmondható, hogy a mintasokaság nincs vagy csak kevésbé felké-

szült egy esetleges banki finanszírozási feltételeknek megfelelésére. Úgyanakkor az is tény, hogy a vizsgált időszakban a kérdőív alapján a kitöltők mindössze 40%-a tervezett banki finanszírozást igénybe venni, ők hitelcélnak az ingatlanberuházás mellett a gépbeszerzést jelölték. A fentiek alapján a második feltevésünk csak részben mondható igaznak.

3. táblázat. Pénzügyi megfelelési kategóriák nehézsége

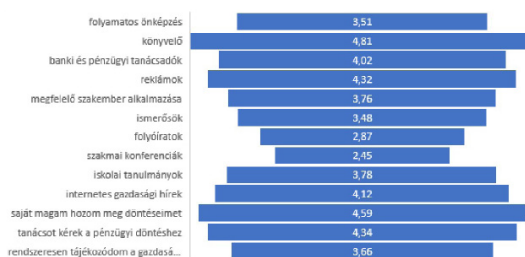
Kategória	Átlagérték
Likviditás	3,47
Saját tőke	3,12
Árbevétel	3,67
Pénzügyi tervezés	3,51
Megtakarítás	4,11
Eredmény	3,98
Osztalék	3,21
Saját jövedelem	2,87
Saját eszközök	3,79
Szállítói tartozás	3,23

*Megjegyzés: (1): nem jelent nehézséget; (6): nehézséget jelent

Forrás: saját szerkesztés, kérdőív alapján N=30

A kutatásunk során arra is kerestük a választ, hogy a vállalkozások vezetői milyen forrásból szerzik be a pénzügyi döntésekhez szükséges információikat. Ehhez a kérdőív utolsó részében lévő kérdéscsoport válaszai segítettek. Az 5. ábra alapján látható, hogy a válaszadók a legmagasabb átlagértékben az őket leginkább pénzügyi információkkal ellátó forrásoknak a könyvelőket, a reklámokat és a banki, pénzügyi tanácsadókat nevezték meg. A kkv-k méretével magyarázható, hogy a megfelelő szakember alkalmazása „csak” a negyedik lett a rangsorban. A folyóiratok és a szakmai konferenciák, mint pénzügyi információk forrása érthető okokból és talán nem meglepő módon az utolsókként lettek rangsorolva. A kérdőívet kitöltők válaszai alapján a harmadik feltevésünk nem igaz, mivel a könyvelőkön kívül a reklámok mellett két hiteles információforrást is megneveztek, a banki és pénzügyi tanácsadót, illetve a megfelelő szakember alkalmazását.

5. ábra. Pénzügyi döntésekhez szükséges információk forrásai

*Megjegyzés: (1): kevésbé jellemző; (6): nagyon jellemző

Forrás: saját szerkesztés, kérdőív alapján N=30

A kérdőív utolsó kérdéseként a kitöltők saját pénzügyi ismereteinek önértékelésére voltunk kíváncsiak, melyet a 4. táblázatban összesítettünk.

4. táblázat. Pénzügyi ismeretek önértékelése

Gazdálkodási forma	Átlagérték
Zrt.	5
Kft.	4,59
Bt.	4,25
Ev.	4,13
Súlyozott átlag:	4,43

*Megjegyzés: (1): gyenge; (6): kiváló

Forrás: saját szerkesztés, kérdőív alapján N=30

A táblázatból egyértelműen kiténik, hogy minél szervezettebb formában működik egy vállalkozás, a vezetőre annál inkább jellemző a megfelelőnek tartott pénzügyi ismeretek.

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A témaválasztáshoz igazodóan a mikro-, kis- és középvállalkozások külső forrásbevonási lehetőségeit vizsgáltuk. Ezeknek a vállalatoknak az életében kiemelt szerepet kapnak a finanszírozási kérdések, mivel nehezen jutnak banki forrásokhoz. A vállalkozások forráshoz jutásában a bankhitelek közül nagyobb szerepet kaphatnak az állam és a jegybank által kezdeményezett és támogatott konstrukciók. A 2014–2020-as kkv-stratégiának egyik legfontosabb célkitűzése, hogy a vállalatok minél

könnyebben jussanak a működésükhöz szükséges forrásokhoz. Ezt támasztja alá többek között a Magyar Nemzeti Bank Növekedési Hitelprogramja, a Magyar Fejlesztési Bank Hitelprogramjai, valamint a Széchenyi Hitelprogram konstrukció. Ezen konstrukciók kamattámogatásokkal, kiszámíthatósággal segítik a vállalkozásokat forráshoz jutni. Ezen kívül komoly forráshoz jutási lehetőségeket kínálnak az Európai Unió által teljes egészében, vagy részben finanszírozott vissza nem térítendő támogatások is. Ahhoz, hogy egy vállalkozás hosszú távon fennmaradjon és eredményes legyen, nem elég csak a megfelelő mennyiségű tőke. Egy igazán sikeres vállalkozásnak ennél többre van szüksége. A forráshoz jutás érdekében vállalati szinten is jelentkeznek feladatok, elvárások, mint például a tulajdonosok elkötelezettsége, jó ötletek, korrekt vállalkozói magatartás. Ezentúl meg kell látniuk a piaci réseket, és törekedniük kell a helyi, lokális igények kielégítésére. A felgyorsult és gyorsan fejlődő világunkban az informatika, az innováció is minden eddiginél fontosabb szerepet játszik a piac minden területén. Tehát a vállalatvezetésnek törekednie kell arra, hogy lépést tartson ezekkel a változásokkal. A cégek növekedésének elengedhetetlen feltétele a megfelelő

tőkével való ellátottság. A hosszú távú stratégiával, rendszeres pénzügyi tervezéssel működő vállalkozások könnyebben igazodnak a belső és külső változásokhoz. A megfelelő működési múlttal rendelkező cégek a banki finanszírozások feltételeinek is könnyebben felelnek meg, kedvezőbb helyzetből indulnak. Javasoljuk, hogy a kezdő vagy rövid működési múlttal rendelkező cégek tulajdonosai, vezetői is tudatosan készüljenek arra az eshetőségre, amikor valamilyen okból kifolyólag (likviditási zavar, új partnernek beszállítás előfinanszírozással, kedvező beruházási lehetőség, stb) hirtelen finanszírozási igény lép fel.

A pénzügyi döntések meghozatalához (ilyen lehet egy megfelelő hitelkonstrukció kiválasztása) a kkv-szektorban jellemzően kevés információt szereznek be, gyűjtenek össze a vállalkozás vezetői, és ezen információkat is szűk forrásokon keresztül kapják. A nagyobb pénzügyi döntések meghozatala előtt feltétlenül szükséges kellő időben és szerteágazóan tájékozodni, illetve a vállalkozások vegyék igénybe szakemberek segítségét is. A nem megfelelő döntés következményei alapján jobb esetben csak versenyhátrányt okoz, rosszabb esetben akár a vállalkozás vesztét is okozhatja.

IRODALOMJEGYZÉK

1. CHIKÁN ATTILA (2008): *Bevezetés a vállalatgazdaságtanba*. Aula Kiadó Kft., Budapest, 318.
2. CSUBÁK TIBOR KRISZTIÁN (2003): *Kis- és középvállalkozások finanszírozása Magyarországon*. Forrás: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/165/1/csubak_tibor_krisztian.pdf (Letöltve: 2019.01.19.)
3. CSUBÁK TIBOR KRISZTIÁN – FEJES JÓZSEF (2014): A magyar kkv-k 21. századi banki finanszírozásának áttekintése. *Hitelintézeti szemle*, 13. évf. 2. sz. 174–194. Forrás: http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2020/1/imp_174_194_Csubak_u.pdf (Letöltve: 2019.01.19.)
4. DUPCSÁK ZSOLT – MARSELEK SÁNDOR (2016): A KKV-k beruházási és foglalkoztatási szerepe. In: Takácsné György Katalin (szerk.): *Innovációs kihívások és lehetőségek 2014–2020 között*. Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös, 391–399.
5. ILLÉS IVÁNNÉ (2009): *Vállalkozások pénzügyi alapjai*. Saldo Zrt., Budapest, 238.
6. SZÉLES ZSUZSANNA – PATAKI LÁSZLÓ – FÓRIÁNNÉ HORVÁTH MARGIT (2016): A bázeli tőkeszabályozás múltja, jelene és jövője. *Gazdaság és társadalom*, 8. évf. 3. sz. 51–68. Forrás: http://real.mtak.hu/50891/1/GT_2016_3_04_Szeles_Pataki_Forienne.pdf (Letöltve: 2019.02.19.)
7. SZÉLES ZSUZSANNA (2010): *Kisvállalkozások finanszírozási specialitásai, oktatási segédlet*. Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő

8. TÉTÉNYI ZOLTÁN – GYULAI LÁSZLÓ (2001): *Vállalkozásfinanszírozás*. Saldo Zrt., Budapest, 452.
9. 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról.
10. A KKV-k versenyképessége Széchenyi 2020. Forrás: https://www.google.hu/search?ei=DXLhXMyCHIXmrgTYooSoCA&q=kkv+strat%C3%A9gia+2014-2020&oq=kkv+strat%C3%A9gia+2014-2020&gs_l=psy-0 (Letöltve: 2019.05.18.)
11. Növekedési hitelprogram: <https://www.mnb.hu/monetaris-politika/novekedesi-hitelprogram-nhp> (Letöltve: 2019.05.12.)
12. Központi Statisztikai Hivatal, Tájékoztatási Adatbázis: www.ksh.hu (Letöltve: 2019.02.18.)
13. Hitel és bankgarancia: <https://garantiaqa.hu> (Letöltve: 2019. 03. 15.)

